

UNITÁRIUS ÉLET

XXVII. ÉVFOLYAM, 4. SZÁM

1973. OKTÓBER—DECEMBER

KARÁCSONYI GONDOLATOK

LUK: 2:14 „DICSŐSÉG A MAGASSÁGOS MENNYEKBEN AZ ISTENNEK, ÉS E FÖLDÖN BÉKESÉG ÉS AZ EMBEREKHEZ JÓAKARAT!”

A keresztény világ karácsonykor Jézus születését ünnepli. A megszületés ténye szétválaszthatatlan a szeretet jelenvalóságától. Ezért a karácsony nem is annyira születésnap jellegű, a hangsúly inkább arra a szeretetre tevődik át, amely egy bizonyos idő eltelte

után magasztos költőiséggel áramlik a bethlemi istálló szalmáján nyugvó kisdéd, majd golgotai mártírja felé.

A karácsony költészete ékesen szóló bizonysga annak, hogy a keresztény emberiség büntudatot érzett a legjobb ember kereszthalála felett, akinek értékét rövid élete alatt csak kevesen ismerték fel. Szavainak, tetteinek, példájának jelentősége, melyet a keresztény világ csak a későbbi időkben tudott a maga helyére emelni és értékelni, késztették arra, hogy úgy szóljanak és emlékezzenek róla, mint a lelkek királyáról, kit Isten drága ajándékkul adott, hogy legyen, aki meg-

Anya és gyermeke, Medgyesi László, kecskeméti amatőr fotóművész aranyérmes képe.

tanítsa az emberiséget saját helyének és szerepének megtalálására ezen a földön.

Igy történt az, hogy Lukács evangélista, aki lelkiileg nagyon közel állott Jézushoz, e magasztosan csengő szavakat adja a Jézus megszületését hirdető angyali kar ajkára: „Dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek és e földön béke és az emberekhez jóakarat.”

Ezen ujjongó üdvözlésben bennefoglaltatik Jézus egész életprogramja, melyet már a születésekor előrevetített az első karácsonyi csillag fényénél a sok-sok szenvedést és háborúságot átélte emberek szeretetre szomjas élete és vágyakozása.

Bár az első karácsony óta ez az angyali üdvözlés megpróbált minden keresztény szívajtón bekopogtatni, a kopogtatás nyomán nagyon sok ajtó nem nyílt meg. A karácsony ismét megérkezett, itt van. S egy parányi kéz ismét mozdítja szíved ajtajának megrozsdásodott kilincset. Az üdvözlés szava hív tégedet is, hogy indulj el a karácsonyi csillag fénye felé igaz szeretettel, teljes karácsonyt ünnepelni. Mert amíg mindenki el nem indul, elűzve szívéből a közönyt, a békétlenséget, a gyűlöletet, a széthúzást, addig igazi karácsonyt nem ünnepelhet, addig igazi karácsonynak nem örvendezhet az emberiség!

Karácsony volt ezelőtt száz és ezelőtt ezer esztendővel is, de igazi karácsonya az emberiségnek nem volt talán soha. Hogy ezt megérthessük, idézzünk fel egy pár karácsonyi ünnepet.

Ha körülnéztél az ezelőtt 30 év körüli karácsonyok éjszakáján hazánk és Európa más országainak tájain, hiába kerestél a békés pásztortüzeket hegyeknek ormán és völgyeknek mélyén, őrtüzek égtek mindenfelé. Lábad vérben jártak, füleidet haláltosztogató gépek zúgása, aknák, bombák robbanása, anyát, apát hitvest gyermeket hívó sikoltó kiáltások szaggatták... égő falvak és városok, rombadőlt otthonok és templomok, üszkös romok tágitották borzadásra szemeidet... pedig akkor is karácsony volt. — És Jézus akkor is zörgetett minden emberszív-ajtón... és belekiáltotta az egymást pusztító emberáradatba: „Jöjjetek énhozzám mindnyájan... és én békességet adok néktek, az én békességemet...”

Ma már csak rossz emlék mindez. Azóta hazánk és Európa akkor lángokban álló tájain csend és béke honol. De a világnak különböző tájain azóta is megszakítás nélkül voltak és vannak olyan országok, ahol a karácsony az embereket könnyes szemekkel óvóhelyeken, vagy gyűlölködő szívvel és lélekkel lövészár-

kokban, fegyvert szorongatva találja. Pedig a karácsony békére és szeretetre intő szózata számukra is hangzott és hangzik azóta is és ma is.

Mindezek után talán mondhatnánk azt is, hogy akkor és ott, azok a karácsonyok az emberiség megcsúfolt karácsonyai voltak. De, ha ezektől eltekintünk is és a háborúkon kívül eső karácsonyokat szemléljük, beszélhetünk-e az emberi jóakaratban, szeretetben és békeségben bővelkedő karácsonyokról akkor, amikor különböző államok és emberek csak önmaguknak készítették az ösvényt, hogy minél kényelmesebben sétálhassanak végig az élet útjain, a karácsonyi jászolbölcső lakója meg, hadd menjen tovább tövises közűt a Golgota felé... Szava és példája nem hallatszik. És, ha egészen közel akarunk jönni önmagunkhoz és jelenünkhöz, fel kell tennünk azt a kérdést is: ünnepelhetünk-e mi magyar unitáriusok és keresztények karácsonykor igaz, maradéknélküli szent emberi érzésekkel a születés és szeretet ünnepén, amikor szomorú igazság az, hogy csekély kivételtől eltekintve, ritka a „karácsonyi ünnep” lényege a bölcsőben fekvő kisded a magyar családoknál! Pedig — bátran mondhatjuk — nincs a világon még olyan nép, mint a miénk, amely ezt az ünnepet annyira várja és nincs olyan állam, amely a miénknél nagyobb örömmel és ugyanakkor a legmesszebbmenőbb „arannyal, tömjénnel és mirhával” — tehát áldozattal — támogatná az új bölcsők lakóit és azoknak szülőit!

Alkár a megcsúfolt karácsonyokra gondolunk, akár a mostanira tekintünk, arról győződhetünk meg, hogy a karácsony üzenete mindenhol és mindenkor ajándék, drága ajándék az egész emberiségnek!

Milyen jó békében és egymás iránti jóakaratban élni! Örülni és nem félni a holnap bizonytalanságától! Milyen szép a mosolygó arc és milyen felemelő érzés a boldogság! Ha mi is, mint az első karácsonykor egymás iránti szeretetben és szülők-gyermekek, embertestvérek, önefelelt együttesében várjuk a szeretet ünnepének érkezését!

A jászolbölcső lakója újból kopogtat szíved ajtaján. Halld meg a zörgetést és karácsony reggelén indulj el Jézushoz hasonlóvá lenni. Istennek dicsőségét, e földnek békeességét, az emberi szíveket betöltő jóakaratot és áldozatosságot tőle tanulni. Hozzá hasonlóan élve Isten fiává: igaz emberré lenni, hogy ne csupán szózat, hanem beteljesedés legyen a karácsonyi üzenet: „Dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek, és e földön béke és az emberekhez jóakarat.”

Végh Mihály

Budapest centenáriuma

Szép fővárosunk minden lakója keresi az elmúlt évek emlékeit. Gondol arra, ami nyomorúság volt a második világháború idején és örömmel tapasztalja azt a fejlődést, ami a felszabadulás óta eltelt alig több, mint negyedszázad alatt a szemünk előtt játszódott le. A történészek keresik a száz év előtti események tanulságait. Az egyházak is visszaemlékeznek az egy évszázaddal ezelőtti eseményekre.

A XVI. század második felében, a török hódoltság alatti részekben sok unitárius gyülekeztünk volt, melyeket a Habsburg ellenreformáció a XVII. században elfojtott. Ennek a kornak Buda várához kapcsolódó négyszáz éves fordulójára a jövő évben tekintünk vissza.

1848-ig tilos volt Magyarországon az unitárius hitet vallani. Az 1848. évi XX. törvények hozta meg a jogegyenlőséget az unitárius vallás számára. Az elmúlt évtizedekben pedig tapasztaltuk azt, hogy a háború előtti megkülönböztetések helyébe a szocialista állam részéről az egyházak közötti egyenlő elbánás elve érvényesült. Ennek adott hangot 1968. évi emlékszinatunkon az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke s ezt tapasztaljuk azóta is.

Az első nyilvános unitárius istentiszteletet Budapesten 1869-ben Ferencz József, akkor kolozsvári lelkész-tanár, a későbbi püspök tartotta a református egyház által szeretettel átengedett teremben. 1873

pedig centenáriumi évfordulója a budapesti unitárius egyházközségnek. Ettől az időtől kezdve rendszeressé válik az unitárius istentiszteletek tartása Budapesten az evangélikus egyház ugyancsak jó szívvel és szeretettel átengedett Deák téri gyülekezeti termében.

Két évvel később készítik el a budapesti unitáriusok a főkegyházközség szervezeti szabályzatát és a Kolozsvárról kapott jóváhagyás után 1876-ban alakul meg formálisan is a leányegyházközség. 1881-ben alakul át a leányegyházközség anyaegyházzá s hívják meg első lelkésznek Derzsi Károly tordai lelkész-tanárt. 1889–1890 a templomépítés ideje.

Az 1873. évi Keresztény Magvetőt forgatva, még egy unitárius évfordulóra mutató adatokat találunk. Ennek az évnek a nyarán az angol és az amerikai unitáriusok képviselői Budapesten jártak és találkoztak a budapesti unitáriusok vezetőivel és a kolozsvári egyházi központ kiküldötteivel. A megbeszélés témája: hogyan tudnák együttesen elősegíteni a budapesti unitárius templom felépítését. Az 1890-ben felszentelt templom megépítését Budapest főváros nagylelkű adománya tette lehetővé, amikor is jelenlegi Nagy Ignác u. templomunk telkét díjmentesen adományozta egyházközségünk részére.

Budapest centenáriumáról mi, budapesti unitáriusok, ezért is hálás szívvel emlékezünk.

Egyesítjük erőfeszítéseinket a békéért

Két és fél évvel a Béke-Világtanács budapesti, egy évvel a Béke-Világtanács elnökségének santiago-i ülése után a békeszerető erők nagy demonstrációjának lehetett tanúja az egész világ. Moszkvában gyűltek össze ugyanis a békeszerető erők október 25–31 napjain, hogy az egész emberiség békéje érdekében hallassák felelősség teljes szavukat. A santiago-i felhívás nemcsak a Béke-Világtanács számára jelezte a feladatokat, hanem minden olyan nemzetközi, regionális, vagy nemzeti szerrvezet számára, amely eddig a Béke-Világtanács égisze alatt, vagy azon kívül őszinte szívvel és szilárd meggyőződéssel a békének jegyezte el életét. Ennek következtében Moszkvában a Békeszerető Erők Világkongresszusa tartotta üléseit, a maga nemében először s meg vagyunk győződve afelől, hogy kihatásaiban jelentős mérföldkövet jelent a huszadik század utolsó harmadának történetében.

A kongresszus záró dokumentumai, a világ népeihez intézet felhívása ugyanis erről győz meg minden olyan embert, aki felelősséget érez magában az emberiség jelenéért és jövőjéért.

Felhívta a világ népeit a Kongresszus, hogy az igazságos és a tartós béke érdekében *egyesítsék erőfeszítéseiket*, mert igen reménykeltő jeleivel találkozunk a nemzetközi légkör enyhülésének s ezeket tovább kell fokozni. Követelni kell — hangzik a felhívás — a nemzetközi biztonságon és a kölcsönösen előnyös együttműködésen alapuló békés együttélés érvényre juttatását; fel kell számolni a fajüldözést, a gyarmatosítást s annak minden álcázott formáját. Meg kell valósítani a leszerelést, a katonai támaszpontok és a szövetségi rendszerek felszámolását. Meg kell tiltani a nukleáris fegyverek alkalmazását. Az e tekintetben eddigi hozott nemzetközi szerződések hatályosságát ki kell terjeszteni minden népre s az agresszióknak összes formáit be kell szüntetni.

Követeli a felhívás, hogy a háborús célokra fordított hatalmas összegeket már most bizonyos mértékig csökkentsék, majd végérvényesen iktassák ki költségvetéseikből s a megtakarított összeget fordítsák az elmaradt népek megsegítésére. Az egyes népek pedig ne gátlóssanak meg abban, hogy saját erőforrásaikat, nemzeti kincseiket belátásuk szerint felhasználhassák élet-színvonaluk emelésére. Külön szól a felhívás arról, hogy a béke, a biztonság és az igazságosság csak akkor jut érvényre, ha mai életünk békéjét érintő nagy kérdésekben hozott ENSZ-határozatok végrehajtása megtörténik.

A Békeszerető Erők Világkongresszusának moszkvai tanácskozását nagyon jelentős események előzték meg: a vietnami háborúnak véget vető párizsi megállapodások, az európai biztonsági konferencia első eredményei, a tragikus chilei államcsíny és Allende elnök meggyilkolása, valamint a 17 napos közelkeleti háború.

Ezekben a kérdésekben nagyon határozott állásfoglalások születtek a moszkvai kongresszuson. Mégpedig olyan határozott állásfoglalások, amelyeknek messze hangzó szava erőt képvisel, mert a világ népeinek többsége azt akarja, hogy Vietnamban valóban véget érjen a háború, vagyis az amerikai imperializmus által támogatott délvietnami rezsim hajtsa végre a párizsi

megállapodásokat, hagyjon fel a területtrabló akcióival, annál is inkább, mert ilyen eszközökkel célt nem érhet el egy olyan néppel szemben, amely szabadságszeretében legyőzhetetlen s amelyet a világ békeszerető erői erkölcsi és anyagi támogatásban részesítenek. Az európai biztonsági konferencia kezdeti sikerei egyáltalán nem altathatják el a békeszerető erők éberségét; a lényeg ugyanis — tehát a realitásokat figyelembevevő egyezmények megkötése — még hátra van s azokat el kell végezni, csúrés-csavarással nem lehet elodáztatni, nem engedi elodáztatni a békére és biztonságra törekvő emberiség. A chilei tragikus fordulat pedig nagy memento minden békeszerető és szabadságot fontosnak tartó nép számára. Figyelmeztetést kapott a világ újra arról, hogy a nép érdekeit semmibe veszik azok, akik számára csak a hatalom gyakorlása és a haszon növelése a legfontosabb. A közelkeleti háborúnak 17 napja végérvényesen lerántotta a leplet arról az izraeli szándékról, amely 1967 óta 6 éven át állandó megfeneklésre kárhoztatott minden józan politikai rendezést a közelkeleten, s nyilvánvalóvá tette, miszerint az arab összefogás előbb-utóbb kikényszeríti, kiharcolja az igazságos rendezését e térség súlyos problémáinak. A békeszerető erők egyértelműen álltak és állnak az arab népek oldalán s Izrael államiságának elismerése mellett sürgetik a megszállt arab területek mielőbbi kiürítését és a többszázezer menekült palesztinai helyzetének megnyugtató rendezését az ENSZ határozatok érvényrejuttatása által.

A békeszerető erők készek egyesíteni erőfeszítéseiket ezeknek a nagy céloknak a szolgálatában s ez megnyugtató az emberiségre nézve.

A kongresszus munkáját számos nemzetközi egyházi szervezet megfigyelők kiküldetésével támogatta. A hazai egyházak békemunkáját Moszkvában dr. Bartha Tibor püspök, református zsinati elnök, dr. Ijjas József kalocsai érsek, a katolikus püspöki kar elnöke, dr. Káldy Zoltán evangélikus elnök-püspök, dr. Timkó Imre görög katolikus káptalani helynök és dr. Várkonyi Imre prépost kanonok, az Actio Catholica igazgatója, továbbá a KBK küldöttségének magyar tagjai, dr. Tóth Károly főtitkár és dr. Huszti Kálmán teol. professzor képviselték. Valamennyien részt vettek a Zágorszk kolostorvárosban tartott egyházi találkozón, Pimen moszkvai pátriárka meghívására. Az itt összegyűlt több mint 250 egyházi személyiség tevékenyen részt vett a Békeszerető Erők Világkongresszusának munkájában, egyértelműen kifejezésre juttatták mind a plénum, mind a bizottságok munkájában, hogy az egyházak, ha hivatásuk magaslatán állnak s ott kell állniuk, tevékenyen közreműködnek az emberiségért, a világ népeinek biztonságáért és békéjéért vállalt világméretű küzdelemben, melynek egyik irányt jelző állomása volt a békeszerető erők moszkvai kongresszusa.

Bartók Béla élete képekben és dokumentumokban

A fenti címen megjelent díszes album összeállítója Bónis Ferenc, aki több mint két évtizedes kutató munkájának nagy részét a Bartók-dokumentumok felkutatásának, összegyűjtésének szenteli. Munkáját a nemrégiben elhunyt Szabolcsi Bence professzornak ajánlja, aki 1955-ben írta meg az első jelentős, képekkel is gazdagon illusztrált Bartók-életrajzot.

Bónis munkáját 375 kép illusztrálja és ahhoz Bartók életművét összefoglaló, sok vonatkozásban új

szempontokból megvilágító tartalmas bevezető tanulmányt írt.

A gazdag képanyag bemutatja Bartók elindulásának, hazai és európai munkásságának színhelyeit és azzal az egyszerű sírkövel zárul, mely az 1945 szeptemberében, New Yorkban elhalt nagy géniuszt földi maradványait takarja.

A kötet kép- és térképanyagának összegyűjtéséhez Bartók Béla főgondnokunk is jelentős segítséget nyújtott a szerzőnek.

Az egyezmény huszonötödik évfordulóján

Népünk több mint ezer esztendő és egyházunk 400 évét meghaladó történetéhez viszonyítva egy 25 éves évforduló, rövid megállónak tűnik. Ez a megálló és az eltelt negyedszázad népünk és benne egyházunk életének jelentős, történelmi fejlődésben gazdag szakaszát jelenti.

E szakasz legfontosabb állomása az a történelmi esemény, melyről mai ünnepélyes ülésünkön megemlékezünk.

Egyházunk és a magyar állam képviselői 1948. október 7-én írták alá az egyezményt, ugyanazon a napon, amikor azt a református egyház képviselői is aláírták.

Az egyezmény aláírása természetesen nem történt előzmények nélkül. 1945 tavaszán nemcsak elhallgattak a fegyverek, hanem új rend is bontakozott ki a háborútól nagyon súlyosan sújtott hazában.

A régi rend képviselőinek nagy része a fasiszta csapatokkal együtt elhagyta a magyar földet és új emberek vették kezükbe a hatalom gyakorlását.

Az egyháznak felelős képviselői az első percekben hol kételkedve, hol csodálkozva tekintettek körül a kibontakozó új világban. A hazánkat felszabadító szovjet csapatok egyik első intézkedése az volt, hogy a templomokat mindenütt meg kell nyitni és folytatni kell az egyházi életet.

Visszatekintve örömmel állapíthatom meg, hogy a Magyarországon szolgálatot teljesítő lelkészek közül, senki sem hagyta el őrhelyét, nem távozott külföldre és így az előbb említett felhívásnak mindenütt örömmel eleget tettek.

Néhány hónap múlva a földosztásról szóló rendelkezés volt az, ami az egyházak egy részét szembeállította az új hatalom képviselőivel. Sem egyetemes egyházunknak, sem gyülekezeteinknek nem volt jelentős földvagyonra és így a hívek nagyobb többsége, különösképpen a földosztás kedvezményezettjei, a velük együtt érző ipari munkások és az értelmiségiek közül a haladás gondolatát felismerők, örömmel, vagy legalább méltánnyal fogadták ezt az intézkedést.

1947-ben a magyar állam eltörölte azt a különbséget, amely eddig a törvényesen bevett és az elismert vallásfelekezetek között fennállott.

Az Unitárius Élet című egyházi lapunk 1947. évi decemberi száma ezt az eseményt a következőképpen méltatta:

„A törvényjavaslatot, mely a vallásszabadság teljesebb biztosítását célozza, mely az egyes felekezetek rangsorolását kívánja megszüntetni, unitárius ember örömmel üdvözölheti, hiszen a Dávid Ferenc-i hagyomány erre mindig elkötelezett. De örvidenénk annak, ha az állam és az egyház között fennálló más függő kérdések, közöttük elsősorban a családi békességet bántó s nem egy súlyos családi és egyéni tragédiát okozott reverzális kérdés is végre a mai időknek megfelelő, korszerű rendezést találja.”

1948. márciusában örömmel emlékezünk a „vallás dolgában” keletkezett 1848. évi XX. tc. 1-ső §-ról, mely szerint „az unitária vallás” törvényesen bevett vallásnak nyilvánították.

E törvénycikk befejezte azt a jogalkotást, amelyet az 1568. évi tordai és az 1571. évi marosvásárhelyi erdélyi országgyűlések megteremtettek, amikor az Erdélynek Magyarországgal történő uniója után, Magyarországon is törvényesen bevettnek nyilvánította. Az Unitárius Élet 1948. márciusi számában alulírott emlékezik meg arról, hogy a törvényjavaslatot „az alsó tábla” egyhangúlag, minden megjegyzés nélkül fogadta el. A főrendi házban Scitovszky János, a későbbi hercegprímás, akkor pécsi püspök szólalt fel ellene. Felszólalását két másik katolikus püspök támogatja. Három protestáns főúr a javaslat mellett szólalt fel.

Ilyen előzmények után, történelmi és lelki keretek között kerül sor az 1948. június 20-án, dr. Csiki Gábor, akkori esperes-püspöki helynök és dr. Gál Jenő, valamint a ma is élő dr. Imreh Dénes főgondnok elnökle alatt tartott közgyűlésre, melynek jegyzőkönyvvezetője Pethő István egyházi főjegyző volt, ma nyugalmazott püspöki helynök.

E közgyűlés rendjén ismertette Ferencz József elő-

adó, az állammal kötendő szerződés szövegét. Hozzászóltak: Simon András, S. Nagy László, dr. Gelei József, R. Filep Imre, Ferencz József, Bajor János, Kálnoki Kiss Dániel és Szász János.

A hozzászólók az egyezmény szövegében, módosításokat ajánlanak. A közgyűlés Simon András javaslata kivételével, az egyezmény szövegére tett többi módosító javaslatot elfogadja és a szövegezést, valamint a kérdés továbbvitelét a kiküldött bizottsághoz utalta.

A közgyűlés képviselői eljáró Képviselő Tanács 1948. október 6-án tartott rendkívüli ülésében az egyezmény aláírására dr. Csiki Gábor püspöki helynök mellett, az időközben lemondott dr. Gál Jenő főgondnok és a vidéki távolléte miatt akadályozott dr. Imreh Dénes főgondnok helyettesítésében, az egyezmény aláírására dr. Csiki Gábor püspöki helynök mellett felhatalmazta Gyallay Domokos rangidős egyházi tanácsost és dr. Gálfalvy István egyházi tanácsost, akit a néhány héttel később megtartott rendkívüli közgyűlés dr. Gál Jenő utódául megválasztott.

Az ülésen dr. Csiki Gábor püspöki helynök jelenti, hogy aközött a szöveg között, melyet a közgyűlés letárgyal és amelynek aláírására a felhatalmazást megadta, és a Minisztertanács által véglegesített szöveg között lényegbeli különbség nincs.

Pethő István főjegyző és dr. Kozma Jenő jogtanácsos, a tanács előtt a két szöveget összeolvassa. A tanács megállapítja, hogy a két szöveg között csak stílári változtatások eszközöltek és az egyezmény aláírására a felhatalmazást megadja.

Az 1948. október 29-én tartott főgondnok-választó rendkívüli közgyűlésen Ferencz József előadó ismertette az állammal kötött és október 7-én aláírt egyezményt. A közgyűlés az előterjesztést megnyugvással veszi tudomásul és örömmel állapítja meg, hogy az egyezményben: „A magyar köztársaság kormánya az unitárius egyháznak a közoktatás terén a múltban szerzett érdemei megbecsüléseként a füzesgyarmati unitárius iskola tantermét, amely a lelkeszi lakással egy telken és egy fedél alatt van, gyülekezeti otthon céljára az egyháznak meghagyja.”

Az elmondottak utalnak az egyezmény lelki gyökereire és mutatják azt is, hogy egyházunk állást foglalt a haladás gondolata mellett.

Akik egyházunk képviselői az egyezményt 25 évvel ezelőtt aláírták, ma már nincsenek az élők sorában. Érdekes véletlene a sorsnak, hogy e méltatás elmondása annak jutott osztályrészül, aki annakidején, mint előadó, a részletekre vonatkozóan, több alkalommal tárgyalást folytatott az állam által kiküldött bizottsággal, valamint a református egyház vezetőivel és tisztségviselőivel — akik közül csak az azóta ugyancsak elhunyt Bereczky Albert püspök úr nevét említhetjük meg —, akik saját tárgyalásaik tapasztalatairól minket mindig készséggel tájékoztattak.

A magyar állam és az unitárius egyház között létrejött egyezmény szövege csak a részletekre vonatkozó szakaszokban tér el a református egyház és a magyar állam között ugyanazon a napon aláírt egyezménytől.

Az egyezményben a magyar kormány kifejezi, hogy „elismeri és minden lehetséges és szükséges eszközzel biztosítja a vallásgyakorlat teljes szabadságát”.

Egyházunk az egyezményben is megállapítja, hogy a Magyar Köztársaság törvényhozása és kormánya a szabad vallásgyakorlatot mindeztideig is biztosította, védelmében részesítette, sőt azt az 1947. évi XXXIII. tc. megalkotásával jelentősen kiszélesítette. Államunk törvényhozása a vallás szabad gyakorlásának jogát Alkotmányunkban is biztosította. Az 1949. évi XX. tv. 54. §-a, illetve az időközi fejlődésnek megfelelően módosított Alkotmány, az 1972. évi 1-ső törvény 63. §-a a következőket mondja:

„(1) A Magyar Népköztársaság biztosítja az állampolgárok lelkiismereti szabadságát és a vallás szabad gyakorlásának jogát.

(2) A lelkiismereti szabadság biztosítása érdekében a Magyar Népköztársaság az egyházat külön választja az államtól.”

Egyházunk örömmel üdvözölte az alkotmány e két

szakaszát. Úgy véltük — bizonyára más egyházakkal együtt —, hogy az egyháznak az államtól való különválasztása nemcsak az államigazgatási szervek előtt kötött reverzális-adás lehetőségét szüntette meg, hanem az egész reverzális kérdést megszünteti. Sajnos a reverzális kérdés egyházi keretek között ma is fennáll. Elegendő utalnunk a Theológiai Szemle legutóbbi számában közreadott dokumentumokra, melyek mutatják azt, hogy a római katolikus egyház híveitől ma is megkívánja azt, hogy vegyes házasság kötése esetén is gondoskodjanak arról, hogy gyermekeiket katolikus vallásban neveljék.

Mi unitáriusok ezt a gyakorlatot sem a múltban, sem ma nem követeljük. Vegyes házasság egyházi megáldásakor, ha a másik fél katolikus, vagy más protestáns felekezet tagja, akkor vele nem unitárius hitbéli felfogásunknak megfelelő esküformát mondhatunk el, hanem azt, amelyet saját egyháza előír. Egyházunk kérésükre, házasságkötéskor, egyházi áldásban részesít, a vallás szabad gyakorlásának törvényben is biztosított jogánál fogva, olyan házasságokat is, akik mindketten más felekezetek tagjai és akik saját egyházuk tiltó előírásai miatt templomukban nem kérhetik házasságkötésükre Isten áldását.

Az egyezmény a mi számunkra is biztosította az államsegélyt 1968. december 31-ig, ötévenként 25%-kal csökkenő arányban. Az állam felismerve azt, hogy az átmeneti időben az egyházak, köztük a mi egyházunk sem tudta azokat az anyagi feltételeket biztosítani, amelyek lehetővé tették volna az államtól elvárt egyház életét, sem az első öt év leteltével, sem azt követően nem élt az egyezményben biztosított jogaival, hanem a megállapított összegeket továbbra is folyósította, sőt az 1968. december 31-én lejárt határidő után, több alkalommal, egészen 1974. december 31-ig azt újból meghosszabbította.

A magunk részéről jó reménységgel tekintünk a jövőre, bízva abban, hogy államunk és kormányzatunk méltányolva egyházunk szörványhelyzetéből fakadó különleges nehézségeit és kisebb lélekszámunkat, anyagilag továbbra is támogatni fog bennünket. Külön kell utalnunk az egyezmény 6-ik pontjának h) szakaszára, amely lényegesen eltér a többi hazai felekezet egyezményének hasonló problémát érintő szövegétől. Egyházunknak ugyanis nincs önálló teológiai akadémiaja, csak teológiai intézete és így az egyezményben, az említett pont szerint az állam „tudomásul veszi és elismeri, hogy a magyarországi unitárius egyház lelkeszei kiképzése általában a romániai magyar unitárius egyház kolozsvári teológiai főiskoláján történik, de képesítésüket más külföldi unitárius teológiai főiskolán is elnyerhetik”.

Említett szakasz alapján az Állami Egyházügyi Hivatal közbenjárásával egyházunk két ízben is küldött hallgatót a romániai unitárius egyház teológiai főiskolájára.

Itt mutathatunk rá arra, hogy az egyház és az állam között kötött egyezménynek, államunk nem a betűjét, hanem a szellemét vette figyelembe, amikor kérésünkre hozzájárult ahhoz, hogy a lelkeszhiány enyhítésére egy romániai unitárius lelkesz, családjával együtt Magyarországra áttelepüljön. Örömmel említhetem meg, hogy a tavaly decemberében áttelepült Végh Mihály kocsordi lelkeszünk és felesége, magyar állampolgárságukat elnyerve, az állampolgársági esküt a napokban, az illetékes polgári tisztviselő előtt letették és így a jövőben ő is gyakorolhatja a többi lelkeszt megillető állampolgári jogokat és köteleességeket.

Ugyanebben a szellemben fogadta és teljesítette az Állami Egyházügyi Hivatal azt a kérésünket, hogy a régi külföldi unitárius ösztöndíjak felújításával, egyházunk egyik lelkesze 1974. januárjában az angliai Oxfordban fog 6 hónapon keresztül teológiai tanulmányokat folytatni és tudását az angol nyelvben tökéletesíteni, melyre külföldi kapcsolataink építésénél elengedhetetlenül szükségünk van.

Szólhatunk arról is, hogy a külföldi unitárius egyházak és az unitárius és más szabadelvű egyházakat tömörítő Világszövetség eleinte bizonyos fenntartással fogadta az egyezmény aláírását, elsősorban azért, mert a hazai katolikus egyház csak két évvel később köti az egyezményt államunkkal.

1958-tól kezdődően egyházunk régi külföldi kapcsolatai ismét helyreálltak és a kezdeti és itt-ott még ma is jelentkező idegenkedést, a politikai kérdésekben való állásfoglalás és elzárkózás politikájától eltekintve, már a külföldi unitárius közvélemény, ideértve a lapunkat egyre nagyobb számban olvasó, külföldön élő unitárius hazánkfiat, megértéssel, sőt elismeréssel értékeli azt a munkát, amelyet egyházunk az új társadalmi helyzetben folytat. Úgy érezzük, hogy egyházunk képviselőinek külföldi gyűléseken és konferenciákon való megjelenése, felszólalásai; a külföldi unitárius és más haladó egyházak vezetőivel való személyes kapcsolatok egyre erősödő kiépülése, számos olyan előítéletet hárított el, amellyel a nem tájékozott külföldi egyházi vezetők egyrésze az ottani sajtó propaganda szólamainak hatása alatt, hazánkkal szemben eddig tápláltak.

Vallásalapító mártír-püspökünk Dávid Ferenc 400 évvel ezelőtt elhangzott tanítása alapján, valljuk, hogy „Sehol sem tanuljuk Isten igéjéből, hogy az Isten igéjét és a vallást tüzzel-vassal kell terjeszteni. A hit olyan legyen, hogy szeretet által cselekedjék. Hitünket jó cselekedetekkel mutassuk meg.”

E teológiai alaphoz elindulva, egyházunk mindig nyitott szívvel fordult a társadalmi kérdések felé. A múltban egykori kollégiumaink számos parasztfiatal tanulását segítették elő, akik közül nem egy az új társadalmi rendben, nemcsak hogy megtalálta a helyét, hanem magas közéleti tevékenységet is kifejtett.

A XVI. század tradícióit termékenyítették meg a XX. század nagy magyar génuszának az első világháború idején unitáriussá lett Bartók Bélának eszméi, nemcsak a zene világának az életében, hanem az élet dolgairól való gondolkodásunkban is. Az 1945 után tartott első egyházi közgyűlésünk választotta meg örökös egyházi tanácsossá, a sajnos még ugyanazon év őszén elhunyt Bartók Bélát. Hivalkodás nélkül vallhatjuk meg, hogy az elsők között voltunk, akik az új társadalmi rend tanításával egyetértésben, de saját hitbéli felfogásunktól indítva megszüntettük a férfi és nő közötti különbséget akkor, amikor gyülekezeteink presbiteri és egyházunk legfőbb kormányzó- és végrehajtó testületeibe asszonyokat is beválasztottunk. Természetesen nincs akadálya annak, hogy egyházunkban nők teológiai tanulmányokat folytassanak és a lelkeszi oklevél elnyerése után teljesjogú lelkeszi munkát végezzenek. Annak ellenére, hogy egyházunk tagjainak egy része, főként az értelmiségi származásúak az 1918 óta Romániához tartozó Erdély területén születtek, megértéssel fogadták egyházunknak azt a törekvését, hogy az 1918 óta kialakult és az első és második világháborút követő békekötések által szentesített tényleges helyzetet egyházi vonatkozásban is levonjuk. Így jutottunk el belső hitbéli meggyőződéssel és a realitások helyes felismerése alapján oda, hogy egyházszervezeti vonatkozásban is rendezzük kapcsolatainkat. Az 1968. augusztus 21-én Budapesten tartott ünnepi zsinatunk néhai R. Filep Imre h. püspök javaslatára ki-mondotta, hogy a Magyarországi Unitárius Egyház önálló püspököt és főgondnokot választ és maga kormányozza életét.

Ezen a zsinaton megemlékeztünk egyházunk megalapításának 400-ik évfordulójáról, örömmel hirdette azt, hogy a hit Istennek ajándéka és hogy a prédikátorok az evangéliumot prédikálják, hirdessék, ki-ki az ő értelme szerint, és a község ha venni akarja, jó, ha nem, pedig senki kényszerítéssel ne kényszerítse.”

Az 1968. évi zsinatunkon Prantner József államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal akkori elnöke köszöntésében hangsúlyozta, hogy az állam a maga részéről nem tesz különbséget nagy és kis egyházak között, hanem méltányolja azokat a múltbeli, vagy jelenbeli értékeket, amelyeket a haladás szolgálatában tettek. Egyetértettünk azzal a megállapításával is, hogy a vallásszabadság 400 évvel ezelőtt törvénybeiktatott elve azt is jelenti, hogy „szabad hinni és nem hinni”, vallásos és nem vallásos embereknek azonban együtt kell dolgozniuk népünk előrehaladásáért és a népek békéjéért.

1971-ben megalkotott és az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke által jóváhagyott átdolgozott Szervezeti Törvényünk biztosítja azt a keretet, melyben egyhá-

zunk ma is éli ősi hagyományokhoz ragaszkodó, de a ma követelményeit is figyelembe vevő életét. A Szervezeti Törvény megalkotását és annak személyi vonatkozásait nemcsak a Magyarországon élő unitáriusok, hanem a romániai unitárius egyház is helyesléssel fogadta, és azóta kapcsolataink velük is megjavultak. „Hálát adunk Istennek, aki az Ő igazságának fényével naponként tovább és tovább vezérel minket”, mondotta egykoron Dávid Ferenc. Örvendünk annak, hogy az 1971. november 22-én tartott zsinati főtanács ülésünkön, mely az egyház új püspökét és főgondnokát iktatta be tisztségébe, Miklós Imre államtitkár úr, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke többek között felszólalásában a következő megállapításokat tette: „Az elmúlt évek azt mutatják, hogy a Magyarországi Unitárius Egyház is megtalálta a helyét társadalmi rendszerünkben. Jó keret volt az együttműködéshez az állam és az Unitárius Egyház között 1948-ban létrejött megállapodás. Nem véletlen, hogy a szocialista államunkkal kötött egyezmények aláírásánál az Unitárius Egyház az elsők között volt. Ma már bebizonyosodott, hogy e döntésük történelmileg helyes volt, egyházunk és népünk javát szolgálta. Az állam és az Unitárius Egyház közötti harmonikus politikai viszony kialakítása és megerősödése elképzelhetetlen lett volna e megállapodás megkötése nélkül. Ez a döntés a Magyarországi Unitárius Egyház haladó történelmi hagyományaira épült, annak egyenes folytatása volt. A Magyarországi Unitárius Egyház csak számszerűségében kicsi. Jelentős mondanivalója volt a törté-

nelem során, van ma is, és bízom abban, hogy lesz a jövőben is.”

Az idézett megítéző megállapításra utalva, a jelenre és a jövőre vonatkozóan hangsúlyozni szeretném azt, hogy amikor helyeseltük az állam és az egyház szétválasztását, ugyanakkor igent mondtunk a szocialista építésre, melynek elsődleges célja, a nép jólétének, a családok boldogulásának, a nemzeti egység megerősítésének és a béke megőrzésének a szolgálata.

E szolgálatnak legjelentősebb alkalma volt a moszkvai béketalálkozó, ahol a nagyvilág békeszerető erői 144 országból, több mint háromezren hívták fel a világot, hogy az igazságos és tartós béke szavatolása érdekében egyesítsék erőfeszítéseiket.

Egyházunk az igehirdetői munkában és a mindennapok gyakorlatában a múltnál nagyobb mértékben hangsúlyozza azt az eszmét, hogy Istennek és ember-társainknak akkor szolgálunk igazán, ha az emberért való gondoskodás kérdésében bátran állást foglalunk. Ezért támogatjuk és támogatjuk a Hazafias Népfront munkáját és az unitárius türelmesség szellemében hirdetjük és valljuk, hogy a vallásos és nem vallásos embereknek egymás mellett kell dolgozniuk és fáradozniuk, szebb és boldogabb jövőnk építéséért.

Tudva azt, hogy ezt a munkát, mely nem máról holnapra valósul meg, csak a béke esztendeiben lehet elvégezni, idehaza és külföldön végzett egyházi munkánk rendjén is hirdetjük, hogy a jövőnk a béke emberé.

A jövőben is mindent megtesz egyházunk népünk előhaladásáért és a tartós béke megszilárdításáért.

Dr. Ferencz József

NYILATKOZAT

Elfogadta a Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának 1973. november 29-én Budapesten tartott ünnepi ülése.

A Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának 1973. nov. 29-én Budapesten tartott ünnepi ülése jó érzéssel és Isten iránti hálaadással gondol egyházunknak azokra a vezetőire és tanácsosaira, akik 25 évvel ezelőtt az unitárius egyház és a magyar állam között az egyezményt megkötötték. Egyházunk vezetői és a tanácsosok túlnyomó többsége felismerte az új idők követelményeit és a mindig megújodni tudó unitárius gondolatnak a szellemében vállalták az állásfoglalást az új út követésére. Ők voltak azok, akik tevékenyen közreműködtek a szükséges egyházi köztudat helyesirányú formálásában és erősítésében. Az evangélium szellemében ma is valljuk, hogy „mindeneket megpróbáltatok és ami jó, azt megtartsátok”. Dávid Ferenc tanításával egyezően hirdették és hirdetjük, hogy „amint kezdettől fogva az igazság szeretője voltam, úgy ezután is az akarok lenni és tehetségem szerint követni az Isten tiszta igéjét”. Döntésünk ebből a hitbeli felismerésből fakadt, az a hagyományos unitárius türelmesség szellemében formálódott egységes akarattá és vezetett el minket oda, hogy az egyezményt a hazai egyházak közül az elsők között írhatuk alá.

Örömmel állapítjuk meg, hogy az egyezmény megkötésekor és azóta is államunk méltányolta egyházunk

haladó múltját, a népoktatás terén végzett évszázados munkánkat és ma is megbecsüli jószándékú törekvéseinket.

Egyházunk igent mondott az állam és az egyház szétválasztására és felismerve azokat az igazságokat, melyeket szocialista államunk hirdet, ma már bátran elmondja és unitárius hitbeli meggyőződésünkből fakadóan támogatja a szocialista építést, mely a nép jólétét, a családok boldogulását, a nemzeti egységet és a béke megőrzését szolgálja.

Hálásak vagyunk azért, hogy államunk az egyezményben megállapított határidő letelte után továbbra is, anyagi támogatásban részesíti egyházunkat, melyre szórvány-helyzetünkből fakadóan, a nagy lélekszámmal rendelkező egyházaknál is jobban szükségünk van.

A jelenben és a jövőre vonatkozóan is, egyre inkább reméljük azt, hogy egyházunk igehirdetői munkájában, a múltnál nagyobb mértékben fogja hangsúlyozni azt a gondolatot, hogy Istennek és embertársainknak akkor szolgálunk igazán, ha az emberért való gondoskodás kérdésében bátran és határozottan állást foglalunk. Ezért támogatjuk a Hazafias Népfront munkáját, ahol a vallásos és nem vallásos emberek egymás mellett és együtt dolgoznak és fáradoznak a szebb és boldogabb jövőnk építéséért. Tudjuk, hogy ezt a munkát csak békében lehet végezni és ezért az Országos Béketanács törekvéseivel egyetértésben, idehaza és külföldön végzett egyházi munkánk rendjén is azt hirdetjük, hogy a jövőnk a béke emberé.

Az Egyházi Képviselő Tanács nov. 29-én tartott ünnepi ülésén az Állami Egyházügyi Hivatal képviselőjében megjelent és felszólalt Balló István miniszterhelyettes, az Állami Egyházügyi Hivatal elnökhelyettese, Kenderesi János főosztályvezető kíséretében.

A korai lapzártai miatt Balló István miniszterhelyettes úr felszólalását, valamint Dr. Vernes Gyula egyházi tanácsos és Szász János lelkész, a nyilatkozat elfogadását támogató felszólalásait lapunk következő számában fogjuk közölni.

Ünnepi ülésünket Bartók Béla főgondnokunk külföldi útja miatt Dr. Gyarmathy László főgondnokhelyettes nyitotta meg, Huszti János közügyigazgató

imája után. A határozati javaslatot Bencze Márton előadó terjesztette elő.

Az ünnepélyen Varasdy Zsuzsa és Faragó Laura zeneszámokkal működtek közre, kísért Hintalan László. Az ünnepélyt Bajor János főjegyző zárta be.

Az ünnepi ülést meglehetősen levélben köszöntötte Dr. Imreh Dénes tb. főgondnok, aki magas életkora miatt személyesen nem tudott megjelenni.

Ünnepélyünkön nagyszámban vettek részt egyházi tanácsosaink, presbitereink, soraikban főtisztelendő Pethő István ny. püspöki helynök, özv. R. Filep Imréné főtisztelendő asszony, Dr. Mátéffy Géza és Vadady Albertné budapesti gondnokok, és nagybudapesti gyülekezeteink érdeklődő hívei.

Unitáriusok Afrikában

Az IARF 1969. évi bostoni kongresszusán első ízben találkoztunk afrikai unitáriusokkal, Nigériából és Ghánából érkeztek. Korábban csak a dél-farikai Unió fővárosában már hosszú évtizedek óta működő bevándorolt angolok által alapított unitárius gyülekezetről volt tudomásunk.

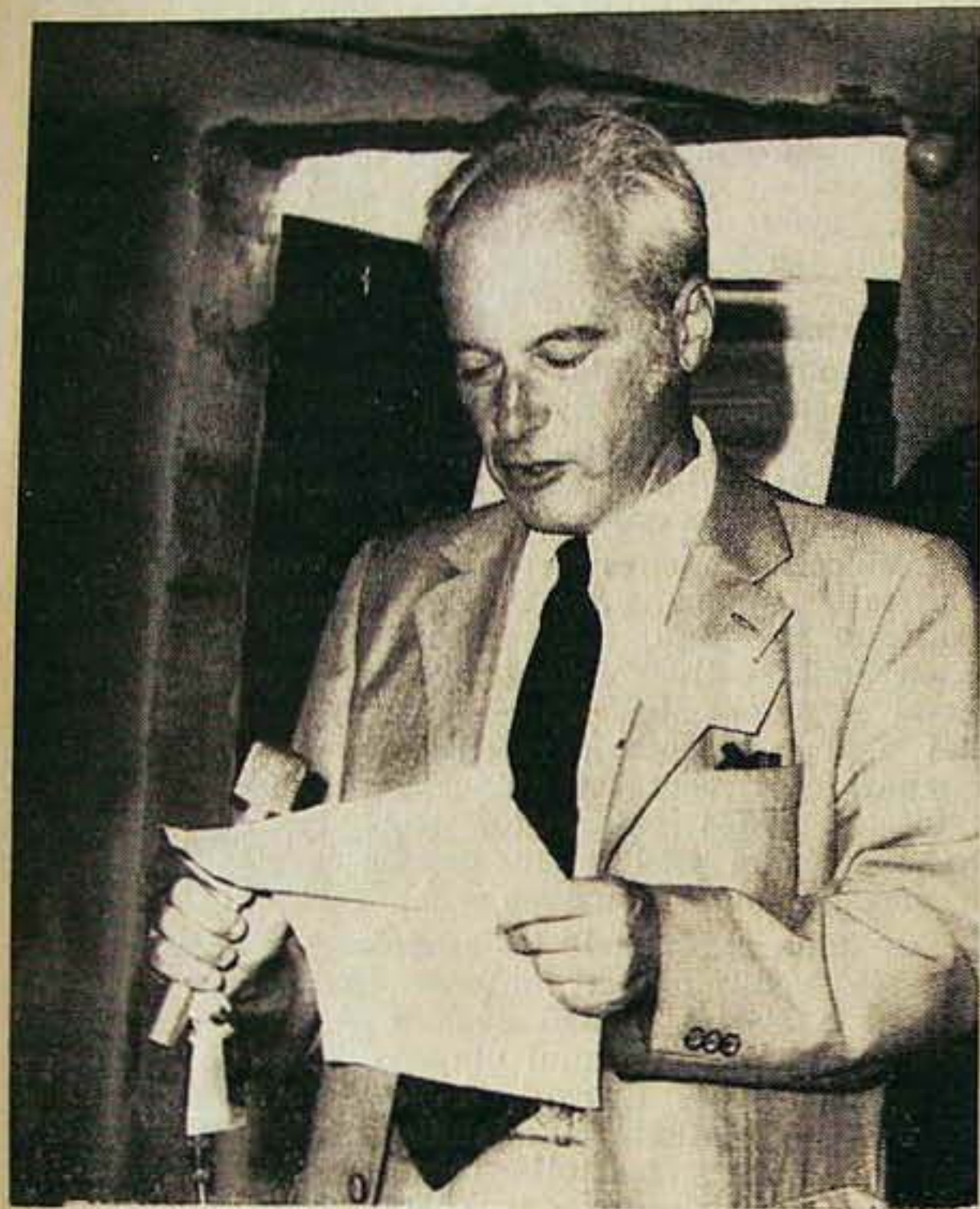
Az elmúlt évben a nigériai unitáriusokat ketten látogatták meg. Egy amerikai néger unitárius tanár, akinek ősei Afrikából rabszolgaként kerültek az Egye-

— és kellemes szállodába kísérték." Az első unitárius templom fából és hullámlemezről épült. A templom falára yorubba nyelven a Miatyánk... van a falra festve. Lagos a leendő nagyváros és az egykori falu ötvöze. A lagosi emberek vidámak, jószívűek, szeretnek öltözködni, színes ruhákat viselnek. Afrikában is tapasztalni lehet valamit az ökuménikus szellemből. Az unitárius templom közelében mohamedán mecset áll. A lagosi unitáriusok óvodát tartanak fenn gyermekeik részére.

1973 augusztusában a nigériai Lagosban az IARF védnöksége alatt létrejött az első afrikai unitárius találkozó. E találkozón amerikai és angol unitáriusok kívül részt vett egyházunk képviselőjében Bartók Béla főgondnok. Hazatérte után örömmel mesélte el, hogy Lagosban az unitárius testvériség temploma ma már nem fából, és bádogból áll, hanem erre az ünnepi alkalomra kőtemplomot építettek. Megható volt, amikor a lagosi unitáriusok énekkara nemzetközi unitárius konferenciákon már többször hallott unitárius énekeket énekelt. Az afrikai unitáriusok is tudnak a nagy fehér orvostól, a lambarenei kórház alapítójáról, dr. Albert Schweitzer-ről. Róla egyébként dr. G. Marshall bostoni unitárius lelkész emlékezett meg.

Az afrikai unitáriusok Bartók Béla főgondnokunkat beválasztották a kongresszus elnökségébe és minden alkalmat felhasználtak arra, hogy kimutassák tiszteletüket a nagy magyar zeneszerző fia és személyén keresztül a magyar unitarizmus iránt. A kongresszuson a ghanei unitáriusok népes képviselője is részt vett. Elmondották, hogy különböző helyeken alakultak gyülekezetek és előbb utóbb sor kerül ott is egy egységes szervezet megalakítására. Az egyházi programon túlmenően a nigériai unitáriusok a kongresszus kapcsán országuk életét film-bemutatókon keresztül mutatták meg. Kirándulást rendeztek Ibadanba, az ország legnagyobb lélekszámú városába és más helyekre is. Az ország a függetlenség elnyerése után fejlődésnek indult, de a majdnem hatéves háború szenvedései és az azt követő gazdasági nyomorúság jelentősen visszavetették az előhaladást. Így még hosszabb időre lesz szükség ahhoz, hogy ez a népes afrikai állam jelentőségéhez mért helyet foglaljon el az új Afrika életében.

Bartók Béla főgondnokunkat fogadta a lagosi Magyar Nagykövetség ügyvivője — a szabadságán levő nagy-

Bartók Béla főgondnok egyházunk üdvözlését tolmácsolja az első afrikai unitárius konferencián.

sült Államokba, és egy angol unitárius lelkész. Mindketten érdekes beszámolót írtak az amerikai unitáriusok World c. lapjában, illetve az angliai unitáriusok Unitarian c. havi szemléjében. E cikkeket levéltárunk részére dr. Jakab Dezsőné fordította le magyarra. E két beszámolóból közöljük az alábbiakat.

Williams Margaret asszony 1972 augusztusában szabadságát töltötte Afrikában. „Gyermekkorom óta vágytam Afrikába, — írja — a kontinensre, ahonnan őseim származtak. Néger vagyok. Így megérthetik az olvasók, hogy milyen vágy égett bennem, hogy elzarándokoljak őseim földjére. Sok-sok emberrel találkoztam, szeretnék mindnyájunk érdeklődésére számot tartó tapasztalataimról beszélni. Több országban jártam — Ghana, Togo, Dohomey és Nigéria. Togóban, az egykori francia gyarmaton meglátogattam egy kórházat, melynek létesítéséhez az unitárius szociális segítőszolgálat is hozzájárult. A kis faluban az emberek csak a bennszülött nyelvet beszélik, franciául csak mosolyogni tudnak.

Vasárnap — aug. 20-án — a nigériai Lagosban unitárius istentiszteleten vettem részt. Abowaba lelkész és felesége Aino szeretettel fogadtak. Az esti istentiszteleten én orgonáltam. A gyülekezet tagjai szívből énekeltek, a prédikációt a lelkész yorubba nyelven tartotta, ezt értik meg a legtöbben.

Sokan kérdezték tőlem, hogyan lehetek amerikai, amikor a külsőm egészen afrikai. Erre feleltem azt, hogy „hazatértem”, de „visszamegyek”.

Péter B. Godfrey lelkész lagosi naplója már részletesebb, utazásának célja az 1973-ban létrejött afrikai unitárius találkozó előkészítése volt. „Már a repülőtéren vártak a lagosi unitáriusok — írta a beszámolóban

A lagosi unitárius gyülekezet énekkara

követ helyettese —. Ő is, de az afrikai unitáriusok is elmondották, hogy nagy hálával fogadják az ott dolgozó magyar műszaki szakembereket, orvosokat és egyetemi előadók sokoldalú segítségét.

A kialakuló egyházi közvetlen kapcsolat is segíti az afrikai földrészt unitáriusainak jövőbeli életét.

Köszönjük Bartók Béla főgondnokunknak, hogy ezen a jelentős találkozón egyházunk képviselőjében jelentős anyagi áldozatot vállalva, részt vett.

Szamosközi István református püspök az elmúlt időszakban számos amerikai, kanadai és nyugat-európai magyar református gyülekezetben prédikált.

A KBK folytatólagos Bizottságának üléséről hetilapok és a napisajtó is beszámolt. Örömmel olvastuk, hogy a magyar küldöttség tagjai között volt Szakács József a H. N. Adventista Egyház elnöke, akinek egyháza nem tagja a hazai Ökumenikus Tanácsnak. A zágorszki tanácskozás előkészítője Dr. Tóth Károly, a KBK főtájtára volt. A kiadott testvéri felhívásból idézzük a következő gondolatokat: „...tudatában annak, hogy egy atomháború milyen katasztrófát zúdíthat az emberiségre; — felismerve a békéért, az egész emberiségért és minden egyes emberért hordozott felelősség nagyságát; — meglepődéssel véve tudomásul a pozitív változásokat az utóbbi években a nemzetközi élet területén, valamint a békés egymás mellett élés elvének térhódítását, — testvéri felhívással és sürgető kéréssel fordul minden egyházhoz, minden jóakarató emberhez, hogy a maguk részéről is nyújtsanak hozzájárulást a nemzetközi biztonságért, a leszerelésért, a nemzeti függetlenségért, az együttműködésért folytatandó munkához.

Az Országos Békatanács Katolikus Bizottsága a fiatal katolikus papok számára országos értekezletet rendezett, melyen mintegy 250 fiatal pap vett részt, — írja a Katolikus Szó. Az őszinte véleménycsere elősegíti az idősebbek és fiatalok között felmerülő problémák tisztázását.

Az angol parlament tagjai közé az időközi választásokon néhány liberális politikust is beválasztottak. Közöttük van Cyril Smith, Rochdale város polgármestere, az ottani unitárius gyülekezet évtizedeken keresztüli vezetője. Az angol napilapok megírták, hogy az új honatya a parlament legsúlyosabb egyénisége, mármint kilóinak száma alapján.

Indian Messenger a címe az IARF tagegyházaként ismert Brahmo Samaj egyház lapjának. A lap legutóbbi számaiból megállapíthatjuk, hogy kalkuttai központja és az egyes egyházközsegek annak idején sokat tettek a mai Bangla Des-ből a háború idején Indiába menekültek támogatására.

A Magyar Nemzet egyik júliusi számában „Hátrányos helyzet és iskolaszervezés” címen beszélgetést folytattak Dr. Kozma Tamás kandidátussal, akinek a problémát elemző tanulmányát — „Hátrányos helyzetű tanulók falun” — nemrégiben fogadta el a Tudományos Akadémia minősítő bizottsága.

A Magyar Tudományos Akadémia legutóbbi közgyűlésén levelezőtagnak választotta Dr. Szent-Iványi Tamás állatorvost, aki az utóbbi években a FAO római intézetében képviseli hazánkat. Az új levelező tag néhai dr. Szent-Iványi Gábor, egykori háromszéki felügyelőségünk fia.

Bartóktól Radnótiig címen jelent meg az 1934-ben megindult Apolló című folyóirat szerkesztőjének, Gáll Istvánnak esszégyűjteménye. E folyóiratot néhány radikálisan gondolkozó fiatal egyetemi hallgató szerkesztette, akik Bartók humanizmusa jegyében törekedtek a szellemi élet reformálására. A nemrégiben elhunyt Bóka László professzor Bartók Amerikába távozásakor így összegezte Bartóknak kortársaira tett hatását: „A nemzedék öneszmélete a magyarság közepurópai hivatásának felismerésével kezdődött. Emberséges életfeltételek megteremtése a Duna-völgyében. Ennek a célnak emberi szimbóluma, megtestesítője volt szemünkben Bartók Béla...”

Az IARF 1973. szeptemberi bulletinjében vezető helyen történik említés arról, hogy az amerikai unitárius-univerzalisták az amerikai szabadság ügyét védelmezik. A dr. West elnöklete alatt tartott egyik ülés szónoka Sam Ervin szenátor volt, aki az ismert Watergate-ügy vizsgáló bizottságának az elnöke.

Barr Margaret angol unitárius lelkész, aki hosszú életéből közel negyven esztendő telt Indiában a Khasi és Jantia hegyek falvaiban élő unitáriusok kö-

zött, nemrégiben elhunyt egy Új Delhi-i kórházban. Nem misszionárius volt a szó régi értelmében, mert a hegyek lakói részére Kharangban gazdasági iskolát állított fel és azt irányította akkor is, amikor Indiából a keresztény misszionáriusok már kénytelenek voltak eltávozni. Erdemeit az indiai kormány is méltányolta. Áldott legyen emlékezete.

A budapesti evangélikus, református és katolikus teológiai akadémiák megtartották évnyitó ünnepélyes ülésüket, az evangélikus akadémia évnyitó ünnepélyén részt vett püspökünk, a másik két megnyitóra, külföldi útja miatt üdvözlőlevelet küldött. A református akadémia évnyitóján dr. Sarkadi Nagy Pál ez idei dékán székfoglaló értekezésének témája rendkívül érdekes volt: „Jézus és a nép”. Jézus a nép ügyét a maga ügyévé tette, mondotta a dékán, majd az alapul vett ige teológiai elemzése után, annak etikai következményeiről szól: „Mi a mi világunk nagy kérdése? Hogyan alakul át az önző, a csak elfogadni szerető ember szolgáló tudó emberré! — A Magyarországi Református Egyház a másik emberért való ember kidomálásában kapcsolódik társadalmunk humanisztikus törekvéseihez... elfogadja, mert a szolgálatot benne az emberért végzik...”

A Schweizerisches Reformiertes Volksblatt ez idei októberi számában dr. Ulrich Neuenschwander berni teológiai professzor „Die Leuenberger Konkordie — noch konservativer” című tanulmányában foglalkozik azzal a református-evangélikus törekvéssel, mely a két egyház között a reformáció kora óta fennálló egyházi és úrvacsorai különbségeket igyekszik eloszlalni. A tudós református teológus professzor, aki néhány évvel ezelőtt Budapesten is előadást tartott, a megállapodást konzervatívnak tartja.

Dr. Dana E. Klotzle az amerikai unitárius univerzalisták ENSZ mellett működő irodájának igazgatója — aki e tisztét hosszú éveken át nagy igyekezettel töltötte be — váratlanul elhunyt. Helyébe a torontói közgyűlés dr. R. Brownt, a New York-i Community Church tagját, több társadalmi szervezet haladószelemű munkását választotta meg. Az IARF elnöki tanácsa is őt bízta meg az IARF ENSZ melletti képviselésével.

Érdeklődéssel olvastuk egy nagy unitárius családnév viselője kandidátusi értekezésének téziseit „Epikai-lírai alkotások az irodalom és a folklór határán, I. Legendaballadák”. Dr. Ortutay Gyula professzor tanítványa önálló kutatásait foglalta össze disszertációjában, melyet a dr. Vargyas Lajos professzor elnöklete alatt kiküldött tudományos minősítő bizottság egyhangúan elfogadott és Kriza Ildikó kandidátussá nyilvánította. Kriza Ildikó, Kriza Kálmán budapesti presbiterünk leánya, mindkettőjüket szeretettel köszöntjük.

A Chilében lezajlott tragikus eseményekkel kapcsolatosan állapították meg a francia katolikus főpapok, hogy az evangélium nem semleges. Egyetértve a haladó világgal mi is mélységesen fáljaljuk Allende elnök mártírhalálát, az ártatlan áldozatokat és meg vagyunk győződve arról, hogy a mai terror csak ideiglenesen nyomta el a chilei népnek szabadságvágyát s igaz küzdelmük előbb utóbb újra győzedelmeskedik.

Az Új ember című katolikus hetilap megemlékezett arról, hogy dr. Ijjas József kalocsai érsek, a püspöki konferencia elnöke és dr. Várkonyi Imre kanonok, az Actio Catholica igazgatója viszonzták püspökünk bemutatkozó látogatását.

Az emberiség békéje valamennyiünk ügye, mondta a KBK kanadai ülésén dr. Bartha Tibor református zsinati elnök-püspök, a KBK alelnöke. E megállapítás abból az elvi megfontolásból indul ki, „hogy a világ, az emberiség békéjének az ügye valamennyiünket egyaránt érint, tekintet nélkül nemzeti, geográfiai hovatartozásunkra, bőrünk színére...”

Interdependence címmel jelenik meg időről időre az IARF Egyesült Államokban élő egyéni tagjainak a közlönye. Szerkesztője Charles Eddis evanstoni uni-

tárius lelkész, aki néhány évvel ezelőtt egyházunkat is meglátogatta. A lap egyik legutóbbi számában dr. M. Kanák, a prágai Husz János teológiai fakultás dékánja a csehszlovákiai egyházakról írt ismertetőt.

A düreni evangélikus gyülekezet (NSZK) szabad-
elvű lelkészei rendszeresen megküldik egyházunknak
egyházközösségük havi Gemeindebrief — gyülekezeti
levél című kiadványát, mely színes képet ad ennek a
sokoldalú szociális tevékenységet végző gyülekezetnek
az életéről. Az ő segítségükkel kapjuk meg a rajnai
evangélikus egyház „Der Weg” című hetilapját, mely
a magyar református egyháznak a rajnai evangélikus
egyháznál tett legutóbbi látogatásáról is hírt adott.
A düreni gyülekezet szabadelvű lelkészei még néhai
R. Filep Imre révén találtak kapcsolatot egyházunk-
kal és közülük azóta többen látogatást tettek Magyar-
országon, részt vettek 1968. évi zsinatunkon és ezt
megelőzően az 1966. londoni IARF kongresszuson is.

Dr. Harrington Donald New York-i unitárius lel-
kész gyülekezete meghívta az Egyesült Államokban
Bartók koncertsorozaton előadást tartó Bartók Béla
főgondnokunkat, hogy gyülekezetüket is látogassa
meg és a november 17-én tartott Bartók-hangverse-
nyen beszéljen édesapjáról, a nagy humanistáról, igaz
emberről. Erről Community News c. kiadványuk is
megemlékezett, hírt adván arról is, hogy az össze-
jövetelen Szász Tibor zongoraművész — néhai dr. Kiss
Elek püspökünk unokája, aki évek óta Amerikában
folytatja tanulmányait — adott elő Bartók műveiből.

Az Országos Rabbiképző Intézet szeptemberben tar-
tott megnyitó ünnepségén dr. Scheiber Sándor igaz-
gató köszöntötte a hallgatókat, köztük a Szovjetunió-
ból érkezett két új hallgatót, akik itt Budapesten
folytatják tanulmányaikat.

Szécsi András festőművész, egykori székelykeresz-
túri gimnáziumunk diákja, több sikeres romániai ki-

állítás után most New York-ban rendezett kiállítá-
sán amerikai tartózkodása idején megfestett székely-
földi emlékeket idéző képeit mutatta be nagy sikerrel.

A hazai Ökuménikus Tanács, mint minden évben,
közös reformációi emlékünnepeket rendezett a Kálvin
téri református templomban. Az ünnepi előadást dr.
Ottlyk Ernő evangélikus püspök tartotta. Az Ökumé-
nikus Tanács főtákaré az ünnepélyre egyházunkat is
meghívta s az ünnepélyen képviseltettük magunkat.

Dr. Fekete Zoltán egyetemi professzort választotta
meg az evangélikus egyház országos felügyelőjévé.
A beiktató ünnepi közgyűlésen egyházunk képvisel-
tében Bartók Béla főgondnok vett részt.

Színház a cethal hátán egy Ady-idézetre utaló szo-
katlannak hangzó címmel került színre a Nemzeti
Színházban Hubay Miklós történelmi drámája, mely
korábban a Kortárs c. irodalmi folyóiratban nyom-
tatásban is megjelent. Karádi Pál, akit Dávid Ferenc
mártírhalála után az alföldi unitáriusok Temesvár
székhellyel püspökké választottak, még abrudbányai
pap korában, 1569-ben nyomtatásban kiadta „Balassi
Menyhárt árultatásáról” írt színművét. Az irodalom-
történetírás korábban Karádit tartotta a darab szer-
zőjének, újabban, főként Szigeti József kolozsvári
professzor vizsgálódásai alapján a darab szerzőjének
Bornemissza Pétert tartják, aki bizonyos ideig Ba-
lassi udvarában is lelkészkedett.

Az elmúlt nyáron Szombathelyen tartott Anya-
nyelvi konferencián, melyet a Magyarok Világszövet-
sége rendezett, s melyen számos külföldön élő hazánk-
fia is részt vett — jelen volt Bartók Béla főgond-
nokunk is.

Rónay György költőt, a Vigilia felelős szerkesztőjét
60. születésnapján az egyházi és a világi sajtó egy-
aránt szeretettel köszöntötte, a jó kívánságokhoz mi
is csatlakozunk.

A dogmák szétválasztanak, a közös szolgálat egyesít

A japán buddhisták világi szervezete a
Rhisso Kosei Kai, — mely 1969. óta tagja
az IARF világszervezetének is — milliós
példányszámban megjelenő japán nyelvű
lapjai mellett, angol nyelvű havi szemlét
is ad ki KOSEI TIMES címen. E lap
egyik legutóbbi számából vettük át ma-
gyar fordításban az alábbi szerkesztőségi
közleményt.

A World Conference for Religion and Peace, — a
vallások világ konferenciája a békéért — második kon-
ferenciáját valószínűleg Belgiumban tartják 1974-ben.
A WCRP vezetői már a konferencia előkészítésén fá-
radoznak. Az előkészítő bizottság összejövetele már-
ciusban volt Európában.

A WCRP első konferenciáját Kyotóban tartották
1970 októberében, melyre 39 ország 10 világvallása
küldte el 300 képviselőjét. Ilyen széles körű találko-
zóra ez ideig még nem került sor. A konferencia tár-
gya: a háború és a béke kérdése volt. Ilyen nagy talál-
kozó és egységre törekvés századok régi álma volt.
S hogy ez az álom valóság legyen, ahhoz isteni csoda
kellett, mint ezt Helder Camara mexikói római kato-
likus érsek mondotta kongresszusi beszédében. „Az
a fontos, hogy itt vagyunk, s ezt a csodát az Úr cse-
lekedte velünk.”

A konferencia 6. napján kiadták a konferencia hiva-
talos közleményét. Ebből idézzük a következő gon-
dolatokat: „Mély meggyőződésünk, hogy minden val-
lásnak kötelessége szolgálni a béke ügyét, s ez a közös
kötelesség gyűjtött minket egybe Kyotóba...” „Amint
leültünk egymással tárgyalni, rájöttünk, hogy ez a
szolgálat, mely bennünket összehozott, fontosabb,
mint a dogmák amelyek szétválasztanak...” Előbbre
kell a jövőben lépni! Azt a jelszót, hogy „fogjunk

össze”, ki kell bővítenünk a „dolgozzunk együtt” jel-
szóval.

A történelem folyamán a vallások parlamentje
1893-ban először hirdetett békét a világnak. Ez azon-
ban elsődlegesen vallási tolerancia volt, ennek jegy-
ben gyűltünk össze 1970-ben Kyotóban, hogy meghir-
dessük ismét a békét a világnak, de nemcsak vallások
között, hanem minden nép, faj és társadalmi rend-
szerben élő ember számára. A béke ma létszüksége
a világnak, az emberiségnek. Ezért a békéért ügy-
ködve minden vallás bizonyosságot tehet az emberiség
előtt arról a misszióról, melyet mint buddhista, keresz-
tény vagy bármely más vallású vállalt az emberiségért.

A történelem folyamán keleten a vallások sokkal
türelmesebbek voltak egymás iránt, mint nyugaton.
Bizonyítja ezt az a tény, hogy Japánban ősidők óta
békességben él egymással a buddhista és shintó val-
lású ember. A buddhisták szent könyve a Lotus Sutra,
melyet a Kiengesztelés Írásaként emlegetnek — bi-
zonyítja ezt a toleranciát.

Közös munka a békéért — és folytathatnánk, egy-
másért is. Megtanulni egymástól a jót, így a nyugati
a keleti vallások toleranciáját, a kelet pedig a nyugati
vallásoknak a szociális igazságért, a szegények és nél-
külözö emberek és népek segítéséért való törekvéseket.
Reméljük, hogy sor kerül a II. Világkonferenciára
is, ezért idézzük a konferencia üzenetét, melyet 1970-
ben Kyotóban közzétettek.

„Mi meg vagyunk győződve, hogy a világ vallásai,
történelmükből adódó különbségük ellenére keresni
fogják az egységet a világ béke érdekében, és hisszük,
hogy ez a törekvésünk átlépi a felekezeti határokat
és osztoznak velünk a munkában azok is, akik sem-
miféle valláshoz nem tartoznak, de békét szeretnének
az emberiségnek.”

Fordította: dr. Jakab Dezsőné

Újabb hang Páskándi „Vendégség” című darabjáról

Az Evangélikus Élet októberi számában Szalatnai Rezső író „Két arc Erdélyből” c. Aprily Lajosról és Dávid Ferencről írt. Utóbbi közöljük lapotársunk szíves hozzájárulása alapján.

A VALLASSZABADSÁG HŐSE volt Dávid Ferenc. Tudjuk, hogy lelkiismerete nyugalmaért kereste Istent, mélységes, rendületlen és izgatott lélekkel. Erjesztő kovász volt Erdély hegyei közt. Az ő szavára 1557-ben kimondta a tordai nagytemplomban tartott országgyűlés, János Zsigmond fejedelem alatt, elsőnek az összes keresztény országok közül, hogy kiki azt a hitet követheti, amelyet akar, csak ne háborgassa a másvaláson levőt. 1568-ban pedig, ugyancsak Tordán, Dávid Ferenc prófétikus indítványára elfogadták az erdélyiek, hogy mindenféle vallás szabadon hirdethessék, mivelhogy „az hit Istennek ajándéka, ez a hallásból lészön, mely hallás Isten ígéje által vagyon”. Vagyis a szabad igehirdetés törvénybe iktatásával Erdély révén a magyarság megelőzte Európa valamennyi nemzetét, vagyis a híres nantesi ediktumot is. Ezt az emberiségi érettséget, a türelem és szabadság erényét, értük el Dávid Ferenc tordai érvelésével, melyből törvény lett. Egy fejedelem meg egy országgyűlés hallgatott az ihletett papra, akinek lángoló szavával nemzeti gyakorlattá vált nálunk a szabadság egyik formája, éppen az, amely időszerűnek tetszett a szabadság sokféle fajtái közül.

A magyar történet e nevezetes eseménye azért jut eszembe, mert nemrég képernyőn láttam Páskándi Géza, mai erdélyi magyar író Vendégség című drámáját, melyet néhány hónappal ezelőtt mutatott be az egyik budapesti színház. Ez a dráma Dávid Ferencről szól. Nem a tordai nagy jelenetet állítja elénk, melyet Körösfői Kriesch Aladár kitűnő olajképe vésett emlékezetünkbe, hanem az embert, az unitárius püs-

pököt, aki mintegy vizsgálati fogságban él, már beteg és öreg, s Báthory fejedelem bizonyítékokat keres, hogy jogalapot szerezzen börtönbe vetésére. Vendégség az, hogy az ítélet előcsarnokában heverő hősnek fogadnia kell a fejedelem besúgóját, együtt kell lennie vele, megosztott térben. Ez a besúgó, Socino, a művelt teológus és bölcsele, ugyancsak száműzött. Socino kényszerűségből vállalja az aljas szerepet, de kizáró fenntartással, hogy csak azt jelenti, amit Dávid püspök valóban elmondott neki. S Dávid párbeszédet folytat az olasz társsal és ellenféllel. Socino a villámszerűen egymást követő kérdések és feleletek légkörében rádöbben, kivel áll szemben. Szent vagy, mondja, s leborulva lábát mossa Dávid Ferencnek s megcsókolja kezét. Boldog, hogy nincs elmarasztaló jelenteni valója a fejedelem számára, hisz a prófétikus férfui egy istenkereső szív vallomását mondja el, s Socino azonosodik velük. Páskándi e két figurája nagyon jól megformált alak. Ez így valóban egy történelmi hős megidézése. Emlékének fellángolása. Szinte birkóznak egymással Dávid és Socino. „Halasszuk holnapra az igazságot!” — kérleli Socino, nehogy olyat halljon, amit jelentenie kell. Dávid őszintén kitarulkozik.

Mindezt azonban zavarja a dráma bontó szereplője. Dávid Ferenc szolgálója, alattomos, az eszelőst adó cseléd, akit Páskándi Socino megfigyelőjének sző bele a drámába s lármás lotyónak, aki mindkét férfit testével is szolgálja. Ez a nő zavarja a drámát, nem tetézi. Nemcsak képzeletszülte alak Dávid árnyékában, hanem felesleges, mert egy erkölcsi hős képét rontja s ostobán trágárkodik a színen. Különös, hogy az író nem képes elképzelni egy igazi morális hőst gyarló s visszataszító vonások nélkül. Pedig az igazi Dávid Ferenc ezek nélkül emelkedett fel Erdély egyik jelképévé.

Szalatnai Rezső

HÍREK

Kecskeméti szórványgyülekezetünket látogatta meg nov. 4-én dr. Ferencz József püspök, Benze Márton lelkésszel együtt, ahol a hívek szép számban vettek részt az istentiszteleten és járultak az Ur asztalához. A kenyeret és a bort Medgyesi László adományozta. Az ünnepi alkalmat Buzogány Lajos szórványgondnok készítette elő nagy körültekintéssel. A vendégek négy unitárius családot látogattak meg és köszönetüket fejezték ki Tótszöllős Mihály evangélikus lelkész-esperesnek, aki mindig szíves szeretettel engedi át a hasonló alkalmakra gyülekezeti termüket.

A füzeggyarmati egyházközségben nov. 11-én tett látogatást dr. Ferencz József püspök, dr. Gyarmathy László főgondnok-helyettes társaságában. A vendégeket Bajor János beszolgáló lelkész köszöntötte, melyre dr. Gyarmathy László válaszolt.

Egyházi Képviselő Tanácsunk október 29-én gazdag tárgysorozattal ülést tartott, melyen a tanácsosok szép számmal vettek részt. Az ülés egyhangúan elhatározta, hogy ünnepélyes keretek között emlékezik meg az egyház és a magyar állam között 1948. októberében aláírt egyezmény 25-ik évfordulójáról.

Egyházi Főtanács ülést tartunk — a Képviselő Tanács határozata alapján — 1974. nov. 16–17. napjain. Egyházunk megújított Szervezeti Törvénye ugyanis azt írja elő, hogy minden harmadik évben rendes Főtanács ülés tartandó.

Dr. Esze Tamás református főgondnokot és dr. Vujisics Dusan görög-keleti szerb püspökhelyettest 70. születésnapja alkalmából, dr. Berki Feriz magyar orthodox adminisztrátor atyát a moszkvai orthodox teológiai fakultás által díszdoktorrá történt avatása alkalmából köszöntötte püspök egyházunk nevében. Mindhárman meleg hangú levélben köszönték meg a figyelmet.

Kocsordi egyházközségünkben Barta József és Jakab Klára, valamint Papp Mihály és Jakab Irén házasságkötésére kérte Isten áldását Végh Mihály kocsordi lelkész.

A kocsordi lelkész lakás renoválása — kisebb befejező munkákat leszámítva — befejeződött. A javítási munkák folyamán az egyházközség férfi és nőtagjai közül sokan, közmunkával, több esetben közreműködtek. Ezzel nagyban elősegítették azt, hogy a munka előrehaladjon és ennek révén, jelentős munkabérmegtakarítás mutatkozott. Köszönet és elismerés illeti azokat, akik az áldozatvállalásban résztvettek.

Kocsordi gyülekezetünkben nov. 25-én látogatást tett Dr. Ferencz József püs-

pök, Pethő István püspöki helynök, és Gál Dezső budapesti presbiter kíséretében, aki gépkocsiját is önzetlenül rendelkezésére bocsájtotta. A nov. 25-én de. tartott istentiszteleten a vendégek szolgáltak és egyházalapító püspökünkről, Dávid Ferencről emlékeztek, mártírhálála évfordulóján.

Özv. Kincses Lászlóné gyémántdiplomás pedagógus, az egykori füzeggyarmati unitárius iskola tanítónője, egyházi levéltárunknak ajándékozta 1909. június 30-án Szatmárnémetiben kelt „Népiskolai tanítónői oklevelét”, melyből kitétnik, hogy tanulmányait kitűnő eredménnyel végezte.

A felújított Hőgyes Endre utcai templomunk felszentelési ünnepsége, 1973. szept. 2-án.

Husztai Alpár felvétele

Külföldi hírek

Dr. L. J. van HOLK

leydeni egyetemi professzor 80 éves

Dr. van Holk professzor, a velünk egy hitet valló holland remonstráns egyház tagja, évtizedeken át, nyugalomba vonulásáig, a leydeni egyetem teológiai fakultásán a remonstráns tanszék vezető tanára. A második világháború utáni időkben kapcsolódott be az IARF munkájába, ő vette át a főtávkári teendőket angol elődjétől. Munkássága idején jött létre az IARF állandó titkársága és irodája, előbb Utrechtben, később Hágában.

Hazánkban a harmincas évek elején több alkalommal megfordult, nagy csodálója volt Budapest szépségeinek, műemlékeinek, Petőfi verseit német, angol és francia fordításban olvasta és szobrárt, minden budapesti útja alkalmával felkereste.

Szeretettel és tisztelettel köszöntjük 80. születésnapján, és továbbra is jó egészséget kívánunk.

Balázs Ferencről „Magvak a rög alatt” címen előzetest közöl az „Útunk” c. kolozsvári irodalmi szemle decemberi számában Kacsó Sándor erdélyi író. E fejezet Kacsó készülő önéletrajzi regénye második kötetének előzetes részlete. Kacsó Balázs Ferencet székegyházi felügyelő tanársága idején meglátogatta és erről emlékezett meg az említett fejezetben.

London Kensington városrészének Essex Unitarian Church elnevezésű templomában kötött házasságot Arabella Churchill, Sir Winston Churchill unokája James Bartonnal.

Dr. R. B. Miller, a Tufts egyetem történelem professzora az amerikai univerzalizmus történetét kétkötetes hatalmas munkában írja meg. Nemrégiben a bostoni Arlington utcai templomban az univerzalistáknak a szociális haladás érdekében végzett munkájáról tartott érdekes előadást.

Servadharma Satsanga címen 1972-ben Indiában hindi és angol nyelven egy új unitárius folyóirat indult meg, melyet dr. Y. Surrendra Paul szerkeszt Devali Udaipurban, Rajasthan államban.

A Német Szövetségi Köztársaságban működő „Bund für freies Christentum”

egyik vezetőjével, dr. Hermann Marhold frankfurti lelkésszel az IARF heidelbergi kongresszusán személyesen is megismerkedtünk. A szövetség elnöke, lapjuk a „Freies Christentum” 1973. évi januári számában küldi üdvözlését. Dr. Ulrich Mann saarbrückeni professzor egyházunk címére külön megleghangú üdvözlést is küldött.

A Román Szocialista Köztársaság 25 éves évfordulója alkalmából az államtanács több egyházi vezetőt magas kitüntetésben részesített. A romániai unitárius egyház vezetői közül kitüntetést kaptak dr. Kovács Lajos püspök, dr. Barabássy László főgondnok, Sebe Ferenc előadó tanácsos és az elmúlt ciklusban működött négy esperes: Őrmössy Gyula, dr. Szász Dénes, Kolcsár Sándor és Nagy Béla.

Ferencz József unitárius püspök által több mint 100 esztendővel ezelőtt írt és több alkalommal részben általa, részben utódai által átdolgozott Unitárius Káté elfogyott. A legutolsó kiadást dr. Erdő János kolozsvári professzor, egyházi főjegyző és Lőrinczi László úrmósi lelkész dolgozták át. Az új kiadású Káté a magyarországi lelkész hivatalkákban is kapható. Ára 20 Ft.

A hollandiai Oolgaardthuis — Arnhem közelében — számos alkalommal adott helyet unitárius konferenciáknak. Az intézmény most ünnepelte fennállása 50. évfordulóját. Erre az alkalomra egyházunk nevében is üdvözlést küldtünk.

Buddha élete és tanításai címen Körösi Csoma Sándornak 1836-ban angol nyelven írt és 1957-ben Kalkuttában, Indiában, angol nyelven újból kiadott könyvét dr. Bodor András — az egykori kolozsvári unitárius kollégium volt igazgatója — magyar nyelvre lefordította és az nemrégiben jelent meg a romániai Kriterion Könyvkiadó Téka sorozatában. A könyvhöz tartalmas előszót és értékes jegyzetanyagot ugyancsak dr. Bodor András készített. Érdekessége ennek a munkának az, hogy Körösi Csoma Sándornak Buddha életéről és tanításairól írt munkája most első ízben jelent meg magyar nyelven.

A kolozsvári „Korunk” c. szemle tavalyi decemberi számában két unitárius vonatkozású tanulmány jelent meg. Szabó Miklós: „Köztársasági jellegű szervezkedési kísérlet Erdélyben” c. tanulmányában arról ír, hogy Kolozsvárt örzik Martinovics kávéházának franciából fordított magyar nyelvű másolatát. A másolatot Gedő József, a kolozsvári unitárius kollégium diákja készítette. Erről már Borbáth Károly unitárius történész-kutató már korábban is írt. A könyvet az unitárius könyvtárnak „Gedő polgár” ajándékozta. Igen érdekes a szerzőnek a kávé fordítóját kutató feltevése, aki egyben a köztársasági mozgalom kolozsvári szervezője is lehetett. Szabó Miklós három személyre gyanakszik, Szacsvali Sándorra, Kozma Gergely unitárius lelkész íróra és Körösczi Jánosra, a későbbi unitárius püspökre.

A „Korunknak” ugyanebben a számában Hajós József akadémiai kutató „Egy röpirat a gondolat szabadságáról” c. tanulmányában arról ír, hogy Fichtének „Zurückforderung der Denkfreiheit von den Fürsten Europas, die sie bisher unterdrückten” c. forradalmi röpiratát éppen 175 évvel ezelőtt, 1797-ben Körösczi János unitárius püspök fordította magyarra. A szerző megállapítja, hogy ez az első magyar Fichte-fordítás sajnos csak kéziratban maradt fenn, kinyomtatásra nem került, továbbá, hogy Körösczi János a Fichte-fordítás egyik passzusát becsempészte Pákey József feletti mondat és nyomtatásban is megjelent halotti beszédébe: „Szabadon gondolkodni annyit térszen, mint szabadon akarni vagy: a gondolatokban a szabadságot kimutatni éppen annyi, mint az akarásban szabadságot mutatni; ez az emberi személyességnek fundamentuma, ez által az ember egy szabad erkölcsi valóság, ez által mondhatja: EN VAGYOK.” Fichtének ezt a munkáját csak olaszra és franciára fordították le, de a fordítások is jóval Körösczinek magyar fordítása után készültek.

Az Évangile et Liberté c. szabadelvű francia protestáns folyóirat Coligny Gáspár admirális, az 1572. augusztus 24-i Szent Bertalan-éjszaka neves áldozatának emlékére készített emléktáblát közli címlapján.

AZ UNITARIUS ELET sok egykori hívünknek és más érdeklődőknek jár külföldre. Jölesik olvasni az érdeklődő és elismerő sorokat. Ezek közül említjük meg a New Yorkban élő dr. Harringtonné sz. Szánthó Vilma okl. unitárius lelkész leveleiből: „Az Unitárius Elet igen megjavult, érdeklődéssel várjuk és olvassuk.” S. Tibor pozsonyi nem unitárius olvasónk írta: „lapjuk tartalmas, érdekes, elmélyült, és hogy az én számomra is van mit mondania.”

Özv. Török Kálmánné sz. Kovács Lenke hívünket, néha Kovács János, egykori kolozsvári unitárius teológiai professzor leányát, egyházunk legidősebb tagját 97. életének betöltése alkalmából leánya vecsési otthonában meglátogatta és köszöntötte dr. Ferencz József püspök és a vecsési szórvány egykori lelkésze, Huszti János budapesti lelkész. Továbbra is jó egészséget kívánunk és szeretettel köszöntjük.

A magyar békemozgalom és a katolikus egyház nagy naioja, dr. Beresztóczy Miklós prépost — diplomagazdát emleke előtt megajuttuk a kegyelet megemlékezés zászlóját. Évtizedeken keresztmunkálkodott azon, hogy egyháza és a magyar állam között jó kapcsolat legyen létre. Mint országgyűlési képviselő és mint az Országgyűlés alelnöke politikai és társadalmi életünk kiemelkedő személyisége volt. Temetésén egyházunk képviselője püspökünk vett részt.

Özv. Kincses Lászlóné, gyémántdiplomás pedagógus, egykori füzeggyarmati lelkészünk özvegye 200 év óta családja tulajdonában lévő fehér porcelán tálat egyházunknak adományozta, ürvacsoraosztás céljaira. Irénke néni áldozatos lelkét füzeggyarmati templom renoválásakor tett penzadománya is emlékeztetünkben tartja. Mostani kedves adományát is hálásan köszönjük. Özv. Kincses Lászlóné néhány hete a békéscsabai evangélikus gyülekezet szeretetotthonában talált megfelelő gondoskodásra. Itt látogatta meg dr. Ferencz József püspök dr. Gyarmathy László főgondnok-helyettes társaságában s kérte életére továbbra is Isten gazdag áldását.

A Hőgyes Endre utcai templom renoválási költségeire híveink 15 000 forintot meghaladó összeget adományoztak. Az adakozók közül megemlítjük Damokos Albert, Fazekas Dénes és Mózes és Szabó József 1000—1000 forintos adományát. A budapesti egyházközség építkezési alapjából 35 000 forinttal járult hozzá a kiadásokhoz. A költségek egy részét külföldi unitárius híveink adományából fedeztük.

Rádió közvetítette istentiszteletünket a Petőfi adón okt. 7-én, Huszti János budapesti lelkész és dec. 2-án Bajor János debreceni lelkész szolgálatával.

A budapesti egyházközség őszi gyülekezeti összejöveteleinek a sorát a Hőgyes Endre u.-ban szept. 16-án Pethő István ny. püspöki helynök köszöntése nyitotta meg, szép számú gyülekezet jelenlétében. — A Nagy Ignác utcai, okt. 6-i összejövetelen Végh Mihály kocsordi lelkész tartott áhitatot és Sánta Ferenc író emlékezett meg az októberi mártirokról és olvasta fel a szabadság hősré, Petőfi-re emlékeztető írását. Zeneszámokkal Faragó Klára, Varasdy Zsuzsa és Hintalan László szolgáltak. Az okt. 21-i Hőgyes utcai alkalomkor Szász János lelkész tartott áhitatot és Timár Máté író olvasta fel egyik új novelláját. A nov. 3-i Nagy Ignác utcai összejövetelen Jancsó Adrienne és Faragó Laura népballadákat és siratóénekeket adtak elő. A november 18-i, Hőgyes utcai összejövetelt David Ferenc emlékének szenteltük, melyen mártír püspökünk emlékét dr. Ferencz József idézte. Zeneszámmal szolgáltak Tordai Tibor és dr. Benkő Istvánné.

A karácsonyi ünnepek alkalmából Debrecenben, templomunkban dec. 25-én, Füzeggyarmaton, templomunkban, dec. 26-án és Nyíregyházán dec. 30-án tart ürvacsoraosztással egybekötött istentiszteletet Bajor János lelkész.

Pestlőrincen nov. 11-én gyülekezeti összejövetelt rendezett László Andor lelkész.

Bélyegsarok

A világ bármely országának bélyeg kiadványait vizsgálva nem találunk egyet sem közülük olyat, amely valamilyen formában ne jelentetett volna meg az anyát és gyermekét, Máriát és a kis Jézust ábrázoló bélyeget. Kevés művész van, akit ne ihletett volna meg e nagyszerű pillanat: Jézus születése, anya és gyermeke. Képtárak falain, múzeumokban ott vannak e csodálatos művészi alkotások, és akik nem jutnak el a világ nagy képtáraiban és múzeumaiban őrzött remekművekhez, megismerhetik ezeket a bélyeg útján.

A Karácsony örömnappal, mert megszületett a kis Jézus, József és Mária gyermeke, természetes emberi gondok és örömek között élő szülőpárnak drága gyermeke. A népek életében döntő fontosságú, hogy mindennap megszülessenek a kis Jézusok, a „Megtartók”.

Jóleső érzéssel tölt el bennünket, hogy államunk a különböző gazdasági és társadalmi szervek segítségével felmérte a népességszociális helyzetet s meghozta a szükséges intézkedéseket. Ha megnézzük az elmúlt öt-hat esztendőben napvilágot látott legfontosabb intézkedéseket, mint a gyermekgondozási segély, a családi pótlék többszöri emelése, a kisgyermekes anyák táppénzes idejének felemelése, a gyermekintézmények gyorsított ütemű fejlesztése, a fiatal házaspároknak az önálló lakás megszerzéséhez nyújtott szociálpolitikai kedvezmények, s a legutóbbi rendelkezések a gyermekes családok anyagi helyzetének javulásán túlmenően mind az ország népszaporulatának kedvező alakulását szolgálják.

Tény, hogy soha ennyi bölcsőde s főképp óvoda nem épült Magyarországon, mint a legutóbbi években. Nemzetközileg is figyelemre méltó tény, hogy hazánkban az óvodák korúak 62 százaléka jut hely e rendkívül fontos intézményekben. Egészségügyi Miniszterünk az országos népesedéspolitikai tanácskozáson a népesedés alakulásának tényezőit elemezte. A népesség alakulását piramishoz hasonlította, mondván: ha az alapot az egyéves korú gyermekekre építjük, s piramis tetejére állítjuk az ország legöregebb lakóit, jól érzékelhetjük, hogy az oldalfalak nem lehetnek hullámzóak. A népszaporulatnak mindig egyenletesnek kell lennie, mert az ingadozást az egész társadalom fejlődése megsínyli. Szocialista társadalmunkban az átlagos életkor mindinkább növekszik, s a termelés egyenletes fejlődése a munkabíró fiatalok népes táborát igényli.

Karácsony estéjén, mikor a család apraja-nagyja körülállja a feldíszített és ajándékokkal körül rakott, csillogó karácsonyfát, öröm és megnyugvás tölti el lelkünket, mert beteljesedik karácsony evangéliuma: „Dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek és e földön béke és az emberekhez jóakarát”.

A bemutatott bélyegek közül az első Raffaello Santi festménye, az „Eszterházi Madonna” a budapesti Szépművészeti Múzeumban, míg a másik Jan van Eyck festménye „Mária és a gyermek” a bukaresti Művészeti Múzeumban látható.

Dr. Kiss József

Dr. Lilo Schlötermann lelkész nő nemrégiben ünnepelte 60. születésnapját. Hűs esztendeje férje, dr. Heinz Schlötermann, az IARF alelnökének oldalán Mannheimban és Baden tartomány számos más városában rendszeres lelkész szolgálatot végez a szabadelvű protestáns gyülekezetekben. Szeretettel köszöntjük és továbbra is jó egészséget és töretlen munkakedvet kívánunk.

Az amerikai unitárius Minns-alapítvány minden évben neves előadókat hív meg, hogy az unitarizmus történetéről, problémáiról tartsanak előadásokat. Az elmúlt évben dr. Philip Hewett kanadai — Vancouver — unitárius lelkész tartott előadássorozatot a lengyelországi unitárius mozgalom és Rakow városa történetéről.

A hollandiai remonstráns egyház — „Remonstrants Weekblad” — című hetilapja januári számában a világban végzett diakonális szolgálatról ír. Remonstráns testvéreink elsősorban Bangla Desh állam rászorultjai között végzik ezt a munkát.

Kellemes

karácsonyi ünnepeket
és boldog új évet kíván

a Szerkesztőség

Halottaink

Fodor József Kossuth-díjas költő és publicista, egykori tordai gimnáziumunk diákja, 75 éves korában elhunyt. Költői munkássága és humanista embersége, népünk és egyházunk emlékeztében örökké fennmarad.

Özv. Szathmáry Lajosné sz. Sándor Ida ny. tanítónő Budapesten helyezték örök nyugalomra Bencze Márton lelkész szolgálatával. Gyermekei, unokái és széles körű rokonsága gyászában őszinte szívvel osztozunk.

Szabó Gábor — néhai Weress Jolán írónő, egyházi tanácsos férje — elhunyt. Egyházunk igaz barátja és gyülekezeti összejöveteleink gyakori vendége volt. Három unitárius leányának és unokáinak gyászában őszinte együttérzéssel osztozunk.

Dr. Koncz János elhunytáról lapzárta után értesültünk. Egyházunk életében kifejtett munkásságáról lapunk legközelebbi számában fogunk megemlékezni.

ISTENTISZTELETEK

KARÁCSONY ELSŐ NAPJÁN (DEC. 25-ÉN):

Nagy Ignác u.: de. 11 órakor

Högyes Endre u.: de. 10 órakor

Pesterzsébeten: de. 9; Pestlőrincen: de. 11; Vecsésen: du. 4 órakor

KARÁCSONY MÁSODNAPJÁN:

Nagy Ignác u.: de. 11 órakor

Högyes Endre u.: de. 10 órakor

Pestlőrinc: de. 11 órakor

Ó-ESZTENDŐ NAPJÁN:

Nagy Ignác u.: este 6 órakor

Högyes Endre u.: de. 10 órakor

Pestlőrinc: de. 11 órakor

Mátyásföldön dec. 23-án, vasárnap du. 4 órakor

ÚJÉV NAPJÁN:

Nagy Ignác u.: de. 11 órakor

Högyes Endre u.: de. 10 órakor

Pestlőrinc: de. 11 órakor

KARÁCSONYFA ÜNNEPÉLY:

December 16-án, du. 5 órakor a Nagy Ignác utcai gyülekezeti teremben.

KARÁCSONY MINDKÉT ÜNNEPÉN úrvacsorát osztunk. Az egyházközségek előjárásai tisztelettel és szeretettel kérik a hívek szíves adományait az Űrasztala megterítéséhez.

UNITARIUS ÉLET

Laptulajdonos

a Magyarországi Unitárius Egyház

Felelős szerkesztő és kiadó:

Dr. Ferencz József

1092 Budapest IX., Högyes Endre u. 3.

Táv.: 137—186.

A szerkesztő bizottság vezetője:

Bencze Márton

Tagjai: Bajor János és Szász János

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a Posta hírlap-üzleteiben és a Posta Központi Hírlap Irodánál (KHI 1900 Budapest V., József Nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215—96 162 pénzforgalmi jelzőszámára.

Évi előfizetési díj 30,— forint

Külföldre évi 36,— forint.

INDEX: 25.842

73.2776/2-04 — Zrínyi Nyomda, Budapest.
Felelős vezető: Bolgár Imre vezérig.